

Jméno v Bibli

Marie Klašková

Milé posluchačky a milí poslouchači! Celý dnešní pořad zaměříme na téma „jméno v Bibli.“ Ve starověku bylo jméno daleko důležitější, než je v naší době. Zatímco dnes dáváme dětem jméno, které se nám líbí, dříve tomu bylo jinak. Jméno vyjadřovalo okolnosti narození dítěte nebo jeho poslání... Pro Orientálce byla ve jménu utajena zvláštní moc. Dodnes se někteří Arabové vrhají k zemi, aby je kletba druhého nezasáhla, ale přelétla. Slovo nebylo pouhý zvuk. Největším trestem bylo vymazání jména. Připomeňme si úzkostlivou snahu faraónů, kteří chtěli vytesat do kamene své jméno na věčnou památku. Největším triumfem bylo vymazání jména bývalého faraóna a nahrazení jménem novým. Jestliže se zapomnělo na jméno člověka, jeho památka vymizela ze země, žádná vzpomínka po něm nezůstala: „Jeho památka vymizí ze země, nezůstane po něm nikde jméno“ (Jb 18,17).

Podle proroka Izaiáše završuje Bůh stvoření tím, že každou z hvězd volá jménem: „Ten, který v plném počtu vyvádí zástupy hvězd a všechny volá jménem“ (Iz 40,26b). V První knize Mojžíšově čteme o tom, jak Stvořitel přivedl k člověku všechna zvířata, aby viděl, jak je nazve (Gn 2,19n). A člověk pojmenoval všechna zvířata i rostliny. I své ženě dal jméno. Velmi záleželo na volbě jména. Samotná jména prvních lidí vyjadřovala jejich podstatu. „Adam“ znamená člověk, „adama“ je hebrejsky půda či země. Už znění těchto dvou slov naznačuje určitou příbuznost. Člověk je vzat ze země a do země se vrací. Adam pojmenoval svou ženu Eva, hebrejsky „chava“, což znamená „předávající život“, protože měla být matkou všech lidí: „Člověk svou ženu pojmenoval Eva, protože se stala matkou všech živých“ (Gn 3,20).

Zpravidla hned po narození dostávalo dítě jméno. Určovala ho někdy matka, jindy otec, často také příbuzní. Jméno vyjadřovalo často budoucí poslání dítěte či okolnosti jeho narození, jak jsme si již řekli. Charakteristické je jméno praotce Jakuba. Narodil se jako druhorozený z dvojčat. Svého bratra držel za patu. V mládí jej Istivě připravil o práva prvorozeného syna a nakonec jej připravil o požehnání pro prvorozeného. Proto dostává jméno Jakub, které v hebrejštině znamená „Istivý“ nebo „podrážející nohy“. Okolnosti narození dítěte vyjadřuje jméno nejmladšího ze Jakubových synů. Když se Ráchel narodil nejmladší syn, chtěla mu dát jméno, které znamená „syn bolesti“, protože po jeho porodu umírá. Jakub mu však dává jméno Benjamin, které se překládá „syn pravice“.

Někteří lidé dostávají jméno podle míry své moudrosti. Nabal Karmelský dostal posměšné jméno. Nabal totiž znamená blázen či hlupák.

Proroci mají často jméno, které vyjadřuje vztah mezi Bohem a izraelským národem. Jméno proroka Izaiáše znamená „Hospodin vysvobozuje“. Velmi podobné jméno má prorok Ozeáš, které se překládá „Hospodin vysvobodil“. Velmi zajímavá jména, která mají symbolický význam, dostávají Ozeášovy děti. Druhorozená dcera se jmenuje Loruchama, což znamená „neomilostněná“. Třetí Ozeášovo dítě se jmenuje Loami, což se překládá „nejste můj lid.“ Ozeášovy děti i celý jeho život měly poukazovat na vztah Izraele k Bohu a na následky, které z nevěrnosti Izraelitů plynou.

Již jsme si řekli, že jména se volila tak, aby měla symbolický význam. Určitě jste si už někdy všimli, že některá jména znějí podobně – Michael, Daniel, Emanuel, Natanael. S velikou oblibou se užívalo právě takových jmen, jejichž jednou částí bylo Boží jméno. Ve Starém zákoně se často setkáváme s jmény, které v sobě obsahují slabiku „El“, jež v hebrejštině označuje všeobecně boha nebo božství. Známe jméno, které s oblibou používáme – Michael. V překladu z hebrejštiny znamená: „Kdo je jako

Bůh?“. Podobně Daniel: „Mým soudcem je Bůh.“ Vlastní Boží jméno ze čtyř souhlásek hebrejské abecedy – jod, he, vav, he – se nevyslovovalo. Jeho části se však s oblibou používaly ve jménech. Připomeňme si jméno Jozue, v hebrejštině Jošua, počestěno Ježíš, které znamená „Hospodin je spása“. Z mnoha jiných božských jmen se často používala ta, která vyjadřovala nějaký příbuzenský vztah: Slabika „av“ znamená otec, „ach“ znamená bratr, „am“ – společenství, svazek. Jeden z izraelských králů se jmenoval Achab, což znamená „bratr je otcem“. Jména, ve kterých byla použita část Božího jména, byla skoro výhradně mužská.

Ženy často nosily jména podle rostlin. Mezi velmi krásná jména se symbolickým významem patří například Šošana, česky Zuzana, což znamená „lilie“ – nebo Tamar, což je „palma“. Často se u ženských i u mužských jmen setkáváme s označením zvířat. Jméno Debora znamená „včela“, Lea je hebrejský výraz pro „kozu“, Rebeka znamená „kráva“ a Ráchel je „ovce“. Kdo dobře zná příběhy těchto žen, může sledovat, jak významy jejich jmen krásně odpovídají jejich osudům. Mezi mužská jména, odvozená od zvířat, patří Jonáš, což znamená „holub či holubice“ – nebo Kaleb, což je „pes“.

Pojmenování dítěte bývalo velmi rozmanité. U mnoha jmen nelze přesně určit jejich význam. V Ježíšově době se v Izraeli s oblibou dávala jména po rodičích nebo po jiných příbuzných. Známe údiv všech lidí nad tím, že Zachariáš chce svému synu dát jméno Jan. V Lukášově evangeliu čteme: „Osmého dne se sešli k obřízce dítěte a chtěli mu dát jméno po otci Zachariáš. Jeho matka na to řekla: „Nikoli, bude se jmenovat Jan.“ Řekli jí: „Nikdo z tvého příbuzenstva se tak nejmenuje!“ Obrátili se na otce, jaké mu chce dát jméno. On požádal o tabulku a napsal na ni: Jeho jméno je Jan. A všichni se tomu divili“ (Lk 1,59-63). Jan je dítě darované od Boha, která dostává jméno ještě před svým narozením. Jeho rodiče mají velmi symbolická jména. Zachariáš znamená „Bůh se rozpomenul“, Alžběta „můj Bůh přísahal.“

Ježíš zjevuje Otce. O Bohu říká: „Zjevil jsem tvé jméno lidem, které jsi mi ze světa dal. Byli tvoji a mně jsi je dal; a tvoje slovo zachovali. Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, aby v nich byla láska, kterou máš ke mně, a já abych byl v nich“ (J 17,6.26). Ježíš dává učedníkům poznat svého Otce. Přeje si, aby jeho jméno bylo uznáváno jako svaté, jak říkáme v modlitbě Páně: „Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé...“

Ve Starém zákoně je důležité Boží jméno. Podobně se v Novém zákoně děje mnoho zázraků, divů a znamení ve jménu Ježíše Krista. Několikrát čteme o tom, že učedníci uzdravují nemocné ve jménu Ježíše Krista. Například ve Skutcích apoštolů: „Petr však řekl: „Stříbro ani zlato nemám, ale co mám, to ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod!“ (Sk 3,6). Učedníci neuzdravují jen tělesné nemoci, ale také nemoci duševní. Ježíš říká: „Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: Ve jménu mém budou vyhánět demony a mluvit novými jazyky; budou brát hady do ruky, a vypijí-li něco smrtícího, nic se jim nestane; na choré budou vzkládat ruce a uzdraví je“ (Mk 16,17-18). Je úžasné, že Ježíš jako dobrý pastýř zná každou ovci jménem. Jména všech vyvolených jsou zapsána v knize života, jak čteme několikrát v Janově Zjevení. Při vstupu do nebeského království obdrží každý z nás nové, nepopsatelné jméno: „Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze skryté many; dám mu bílý kamének, a na tom kaménku je napsáno nové jméno, které nezná nikdo než ten, kdo je dostává“ (Zj 2,17).

Na několika místech v Bibli se setkáváme se změnou jména. Když Bůh mění jméno nějakého člověka, má s ním zvláštní úmysly, má pro něj připravenou novou cestu nebo úkol. Bůh povolal Abrahama a poslal ho na cestu do zaslíbené země. Uzavírá s ním smlouvu a současně mu mění jméno. Jeho původní jméno Abram mění Bůh na Abraham, což znamená „Otec velkého množství národů“. Nová smlouva se netýká jen Abrahama, ale také jeho ženy Sárý. Té Bůh mění jméno ze Saraje na Sáru, což znamená „Kněžna“. Změna jména je znamením příslibu. Abraham se Sárou se mají stát prarodiči velkého národa. Sára má úlohu kněžny, Abraham je otcem mnoha národů.

Již jsme si řekli, že Jakub dostal už při narození symbolické jméno. Jakub znamená „Istivý“ nebo „podrážející nohy“. V Betelu se setkává s Bohem, se kterým musí bojovat. Bojující protivník mu dává nové jméno – Izrael, což znamená „Zápasí Bůh“. V První knize Mojžíšově čteme: „Nebudou tě už jmenovat Jakub (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstál“ (Gn 32,29). Změnou jména obou praotců mění Bůh zcela jejich dosavadní život. Jestliže je symbolickým jménem pojmenováno dítě, má to většinou prorocký význam. Již na začátku dnešního pořadu jsme si připomněli symbolické pojmenování dětí proroka Ozeáše. Jeho druhorozená dcera se jmenuje Loruchama, což znamená „neomilostněná“. Třetí Ozeášovo dítě se jmenuje Loami, což se překládá „Nejste lid můj“. Bůh však oběma dětem mění jméno: „Neomilostněné budu milostiv, těm, kdo Nejsou-lid-můj, řeknu: „Tys můj lid“, a on řekne: „Můj Bože!“ (Oz 2,25). Změnou jmen dětí oznamuje Bůh své slitování nad Izraelem a jeho opětné přijetí.

Zmínku o změně jména najdeme nejen ve Starém zákoně. Čteme-li o povolání učedníků, objevíme, že sám Ježíš mění jméno Šimonovi, aby tak ukázal na jeho budoucí poslání: „Ježíš na něj pohleděl a řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá Petr)“ (J 1,42). „Já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou“ (Mt 16,18). Petr má být oporou všem ostatním apoštolům i všem, kdo v Ježíše uvěří.

Slyšeli jsme, jak důležité bylo pro člověka jméno, jeho volba i změna. Jméno vyjadřovalo podstatu člověka. Vypovídalo o člověku. Dnes už toto pravidlo často neplatí, protože dáváme dětem jméno, které se nám líbí. Symbolické jméno si však vybíráme k biřmování nebo při vstupu do kláštera. K těmto příležitostem si člověk vybere jméno, které nosil některý ze světců, jehož život je mu obzvláště blízký. Nové jméno má symbolický význam a naznačuje změnu člověka, touhu podobat se vybranému světci.